

ЧОМУ ПЕРЕРОБНИКИ МЕНШЕ ЦІКАВЛЯТЬСЯ МОЛОКОМ, ЯКЕ ВИРОБЛЯЮТЬ СЕЛЯНСЬКІ ГОСПОДАРСТВА

Молоко для споживачів можна й потрібно здешевити, переконана група українських науковців. Занепокоєні станом молочної галузі, вони дослідили зв'язок між ціною молока у торговельній мережі країни та його виробництвом.

Наші дослідження мали на меті проаналізувати виробництво, переробку та реалізацію молока на прикладі Житомирської області. Розпочали з найпростішого — виготовлення і реалізація питного молока. У торгівлі 1 л молока жирністю 3,2% коштує, в середньому, 8,5 грн, тоді як закупівельна ціна, яку платили селянинові (до 01.09.2012 р.), становила 1,6–1,7 грн/л, а транспортно-заготівельні витрати — 70–80 коп. на кожен літр. При цьому вартість молока на заводі за найбільших витрат на його заготівлю і доставку дорівнювала 2,5 грн/л.

Отже, селянинові, який доглядає корову і називається товаровиробником, платять «брудними» 1,6 грн/л. Ті, хто заготовляє молоко, одержують 0,7–0,8 грн/л, торгівлі та переробнику належить решта грошових надходжень — 6 грн/л, що перевищує витрати на виробництво і заготівлю молока в 2,4 рази.

Отже, на виробництво молока витрачається 18,8% коштів, на заготівлю і транспортування на завод — 8,8%, на переробку і продаж — 72,4%. Тобто, витрати на виробництво, заготівлю і транспортування молока становлять лише чверть усіх витрат, а три чверті — це прибуток тих, хто на молоці «робить» гроші. Якщо рентабельність у всіх випадках становитиме 50%, то виробник одержить лише 0,8 грн/л, заготівля і транспортування молока на завод коштують не менше ніж 0,4 грн/л, а переробник і торговець матимуть 3 грн з кожного літра.

У разі якщо структура собівартості готової продукції навіть не дуже збалансована, коли вартість сировини дорівнює 50% вартості готової продукції, оптово-відпускні ціни будуть не більше ніж 5 грн/л. Виходить, що 3,5 грн/л — це торговельна націнка, яка становить близько 70% ціни продукту, що надійшов у продаж.

*Володимир Славов,
доктор с.-г. наук, професор,
членкор НААНУ,*

*Олексій Шубенко,
канд. біол. наук, доцент,*

*Володимир Біденко,
Петро Шуст,*

*кандидати с.-г. наук,
Житомирський
агрокологічний
університет (Україна)*

Законопроект про внутрішню торгівлю № 9443 було зареєстровано у парламенті 10 листопада 2011 року. Проте, Верховна Рада попереднього скликання його так і не прийняла через безліч неузгоджених норм і положень, зокрема концептуальну невідповідність основним засадам розвитку торговельної діяльності в Україні. Рада підприємців три Кабміні відзначала, що ухвалення закону з запропонованої редакції може спричинити негативні наслідки для бізнесу, зокрема низка його норм положень передбачає адміністративне втручання в господарську діяльність суб'єктів підприємництва, надмірне держрегулювання цін, надбавок та інвестицій загалом суперечить засадам вільної конкуренції та ринкової економіки.

Щоби знизити ціну на молоко, необхідно піти найпростішим шляхом — зменшити надприбутки торгівлі до рівня 25% — це близько 1,25 грн/л, адже за такої рентабельності можна цілком успішно вести розширений бізнес. У торгівлі незбираномолочною продукцією гроші дуже швидко обертаються. Навіть використовуючи технології, які дають змогу продовжити термін зберігання питного молока і кисломолочних напоїв, за 30 календарних днів можна повністю окупити витрати виробництва не менше ніж тричі.

На виконання Закону «Про державну підтримку сільського господарства України» уряд у своїй постанові від 22.08.2012 р. № 807 «Про затвердження мінімально допустимого рівня цін на молоко на 2012 рік» встановив мінімально допустимий рівень цін у гривнях за 1 тону молока у розмірі 2200 гривень.

Згідно з розрахунками нашого дослідження оптово-відпускна ціна переробного підприємства на питне молоко дорівнюватиме 6 грн/л, а у торгівлі воно коштуватиме близько 7,6 грн/л без шкоди для виробництва й тим більше — для торгівлі.

Навіть у разі підвищення закупівельних цін на молоко до рівня, передбаченого урядом, у торгівлі воно може коштувати на 1 грн дешевше, аніж зараз. Отже, є очевидним, що роздрібні ціни на простий і водночас найпопулярніший продукт — **питне молоко** та **кисломолочні напої** — є необґрунтовано завищеними.

Особливої уваги потребує ситуація у переробній промисловості, що склалася сьогодні внаслідок невтручання держави і відсутності правових засад для захисту свого товаровиробника. Замість молока як сировини для молокопереробної промисловості переробним підприємствам набагато вигідніше закуповувати уже готову продукцію (масло, сухе молоко) і тут на місці її просто фасувати, клеїти свою етикетку і продавати як власну, щойно вироблену продукцію. За такого підходу менше клопоту, а прибуток більший, про що свідчать прості розрахунки.

Якщо до 20 тонн чистого вершкового масла додати 30% рослинних жирів і переробити його на спред, дістанемо додаткових 6 тонн готового продукту

Розглянемо приклад з переробкою масла. Імпорт масла в січні — вересні минулого року збільшився на 94,5% порівняно з відповідним періодом 2011 року і становив 4,84 тис. тонн. У зазначений період масло імпортували за ціною 4,59 \$/кг (37,91 грн). Для порівняння: у 2011 році закупівельна ціна дорівнювала 5,56 \$/кг (44,47 грн). Основними експортерами масла вершкового були Нова Зеландія (50,0%), Білорусь (30,0%), Франція (18%).

У середньому на 1 кг масла витрачають 22,5 л молока базисної жирності. Вартість молока розподіляється на: вершки — 25% і відвійки — 75%. Тоді, за ціни 3 грн/л молока, доправленого на завод (2,2 грн/л — закупівельна ціна, 0,8 грн/л — транспортно-заготівельні витрати), на 1 кг масла витрати у вартості сировини становитимуть 16,88 грн (0,75 коп. × 22,5 л). Якщо у структурі собівартості масла вартість сировини дорівнюватиме 50%, то оптово-відпускна ціна готового продукту буде 33,76 грн/кг.

Сьогодні маємо багато пропозицій масла з інших країн. Поставка готового масла з комерційного погляду є цілком прийнятною. При цьому можна забути про всі проблеми, пов'язані із заготівлею молока у населення.

Для переробників ситуацію покращує прийнятий державою стандарт випуску масла із вмістом до 30% жирів рослинного походження. Розрахунки свідчать, що заміна 30% жиру вершків рослинними жирами дає можливість у 6—7 разів зменшити витрачання молока.

Якщо закупити на переробку 20 тонн масла (ємність однієї фури), витратимо 758 тис. гривень. Виготовлення на підприємстві такої кількості масла зі свого молока коштуватиме не менше ніж 680 тис. гривень, плюс клопіт із заготівлею, транспортуванням і переробкою молока.

Лише розфасування з моноліту чистого вершкового масла в пачки по 100—200 г, яке завод потім реалізує як свою продукцію за оптово-відпускною ціною 60 грн/кг, дає з однієї машини валовий прибуток 1200 тис. гривень, або понад третину чистого прибутку. Для порівняння: таку кількість масла можна виготовити із 430 тонн молока, що його потрібно заготовити на подвір'ї селян, доправити на завод і переробити.

У середньому по області від однієї корови, яку утримують у селянській господі, заготовляють по 1035 літрів молока. Отже, 430 тонн молока дадуть 410 корів. Завантаживши молоковози понад 80%, що є дуже високим показником, для перевезення такої кількості молока потребуватимемо близько 130 молоковозів ГАЗ-53. Якщо дальність транспортування становитиме, в середньому, 50 км, пального знадобиться близько 3600 л.

Таке поголів'я можна утримувати у великому селі, якщо припустити, що у кожному дворі тримають по дві корови. Отже, потрібно організувати збут виробленої продукції — це і буде конкретним захистом праці селянина, його зацікавленості у виробництві молока. А разом з обслуговуючими кооперативами, які допомагатимуть селянам у заготівлі кормів, збуті молока, м'яса та іншої сільськогосподарської продукції, — це додаткові робочі місця й гарантована плата селянинові за вироблену продукцію.

Другий шлях. Якщо 20 тонн чистого вершкового масла переробити на бутербродне, тобто додати до нього 30% рослинних жирів, дістанемо додаткових 6 тонн готового продукту. Для цих 6 тонн потрібно заготовити і привезти на завод 135 тонн молока (6 × 22,5). За оптово-відпускної ціни на масло (які є на молокозаводах області) 50 грн/кг підприємство матиме на додатково виробленому продукті 300 тис. грн (6 т × 50000 грн), а на всьому переробленому маслі — 1300 тис. грн (26 т × 50000 грн). Звісно, олії мають певну вартість, але вона в рази нижча за вартість вершків.

Вартість рослинних жирів залежить, насамперед, від вмісту в них трансізомерів. Що їх більше, то дешевший жир. Хімічного складу таких жирів ніде не зазначають, тому їх широко використовують у молочній промисловості, і ніхто не несе жодної відповідальності за їхній склад і вміст шкідливих для здоров'я речовин.

Навіть невеликі розрахунки показують, що потрібно захищати свого товаровиробника і

що є шляхи для значного здешевлення готової продукції без додаткових витрат. Потрібні лише відповідні закони про підтримку товаровиробника і селянина.

Висновки

● Згадана вище постанова уряду України «Про затвердження мінімально допустимого рівня цін на молоко на 2012 рік» не підтримує сільського товаровиробника, бо лише декларує закупівельну ціну, з іншого боку — стимулює збільшення ввезення у державу готових молочних продуктів (масла, сухого молока тощо).

● Потрібна комплексна Програма з виведення галузі молочного скотарства із кризи, яка передбачала би не лише закупівельні ціни на молоко, а й регламентувала би витрати на його переробку, обмежувала торговельну націнку на готову продукцію. Слід упорядкувати виробництво продукції зі своєї сировини і фасування закупленого за кордоном готового продукту у власну упаковку.

● Створити дієві кооперативи з надання допомоги селянам починаючи з ведення підсобного господарства (оранка, сівба, заготівля і транспортування сіна тощо) і закінчуючи реалізацією готової сільськогосподарської продукції в цілому й молока зокрема.

● Ухвалити закони про підвищення відповідальності переробників за якість готової продукції, особливо тієї, для виробництва якої використовували різні білкові добавки, наповнювачі, барвники, ароматизатори тощо. ■

9 січня цього року прем'єр-міністр України Микола Азаров доручив міністру економічного розвитку і торгівлі Ігореві Прасолову протягом місяця завершити доопрацювання законопроекту про внутрішню торгівлю.

«Чому цей закон є для нас таким важливим, принципіальним? Тому що очевидні диспропорції, що склалися у торгівлі, гальмують розвиток внутрішнього ринку і порушують права й інтереси як покупців, так і виробників, а також продавців. Особливо представників малого та середнього бізнесу. Тому доопрацювання законопроекту про внутрішню торгівлю необхідно прискорити й заручитися підтримкою суспільства. Доручаю міністру економічного розвитку і торгівлі завершити цю роботу протягом місяця», — сказав прем'єр на засіданні уряду.

Очільник Кабінету міністрів відзначив також необхідність стимулювати розвиток сучасної торгівлі у селах і запобігти встановленню необґрунтовано високих торговельних надбавок.

Торговельна націнка становить близько 70% ціни продукту

